

בעזרת השי"ת

גליון פרשת בראשית

שבת מברכים החודש "מרחשון"
המולד יהיה אור ליום ג',
שעה 551 לפנות בוקר ו- 10 חלקים
ר"ח יהיה בע"ה בימים ג' וד'.

שבתא טבא וכוט"ס

יו"ל ע"י מכון והוצאת ספרי
"נקודות הכסף"
שע"י מוסדות
דברי שלום
ע"ש רבינו הרש"ש זיע"א
בראשות הגה"צ רבי יחזקאל בינג שליט"א
רחוב מהרש"ל 11 בני ברק.
טלפון: 03-6196739
דוא"ל: 5798972@gmail.com
אתר: dshalom.org

ספה"ק דגל מחנה אפרים

בראשית ברא אלהים.

להבין פתיחת תורתנו הקדושה במלת בראשית, דהנה דוד המלך ע"ה אמר (תהלים י"ט, ח') תורת ה' תמימה משיבת נפש, וצריך להבין שייכות זה שהיא תמימה ומשיבת נפש. והענין הוא כך כי ידוע מה שכתוב בזה"ק (אחרי ע"ג.) קודשא בריך הוא ואורייתא ונשמתיהון דישראל כולהו חד עד כאן. ויש להבין זה כי חיות ישראל הוא כביכול מעצמות הקב"ה כמו שכתוב (בראשית ב', ז') ויפח באפיו נשמת חיים ואיתא כלום אדם נופח אלא מעצמותו, וזאת התורה הוא האדם לכך יש בה רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה כנגד אבריו וגידיהו של אדם (מכות כ"ג):

וברש"י (שם) כמו שכתוב בפסוק (במדבר י"ט, י"ד) זאת התורה אדם וגו', וזה מרמז שהתורה ממש הוא עצמות האדם הרי קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל כולהו חד, נמצא כשצריך להשיב נפש מישראל הן ברוחניות הן בגשמיות אי אפשר להשיב כי אם בקודשא בריך הוא ובאורייתא אשר משם אנו חיים, ומה שאנו רואים שלפעמים משיבים נפש חולה על ידי רפואות או שמות וקמיע או סגולות על כרחק שהם ממש התורה כי הכל נכלל בתורה דהיינו אלוקות ורפואות וסגולות ושמות ולית בה חסר כלום, ואם היה האמונה תקועה תמיד בלב כל בני האדם בה' והיה ה' מבטחו בודאי לא היה צריך לרפואות או לשום דבר רק לחסד אל או על ידי תפלה לעורר חסד אל יתברך עליו להשיב את נפשו או על ידי לימוד תורתנו הקדושה כמו שכתוב (משלי ד, כ"ב) ולכל בשרו מרפא, אך מחמת חסרון אמונה ח"ו צריכין לפעמים לרפואות או לשאר דברים, וזה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים י"ט, ח') תורת ה' תמימה, הוא בשלימות גמור שאין בה שום דבר חסר רק בתכלית השלימות דדא ביה כולי ביה כנ"ל ולכך משיבת נפש לכל אחד לפי מה שמאמין בו אבל הכל היא על ידי התורה כנ"ל, וזה יש לפרש גם כן בפתיחת התורה מרמזת לזה במלת בראשית שהוא ראשי תיבות בתורה יש א' היא אלוקות ר' היא רפואות ש' היא שמות והיא ש' בימין וש' בשמאל מורה על סגולות ות' מורה על תמימה היינו מפני שהיא תמימה לית בה שום דבר חסר רק נקרא שלימות כל דבר המחיה ברוחניות ובגשמיות והבין:

עוד יש לומר בראשית ברא אלקים.

יש לפרש דהנה אלקים גימטריא הטבע וראשית היינו חכמה כמו שתרגם ירושלמי על בראשית בחוכמתא, וזה יש לומר שמרמוז הפסוק בראשית היינו בחכמה ברא אלקים השי"ת ברא הטבע בעולם וזהו חכמה נפלאה כי הטבע הם הד' יסודות אשר רוח מים עפר וכל עיקר בריאות הגוף תלוי כשהיסודות הם במזג השווה וכאשר יסוד אחד מתגבר על חבירו ח"ו מזה נמשך לאדם איזה מיחוש וחולשת הגוף ח"ו כידוע לחכמי הטבעים כי כל הרפואות הם רק לחזק ולגבר הטבע שלא יהיה שום רפיון באחד מחבירו רק כולם יהיו במשקל השווה, והתורה היא נצחית ומה שיש בעולם יש באדם על דרך עש"ן עולם ש"נה נ"פש, ולכך בודאי אדם שהוא בר שכל ויש לו חכמה יכול לברוא לעצמו טבע חדשה ולשנות טבעו שהיה לו מכבר דרך משל אם נולד בטבע שיהא כעסן או חמדן כשהוא בר שכל יכול להפך ולשנות טבעו ולכבוש כעסו ויהיו דבריו בנחת וכן לא יחמוד וירדוף אחר מותרות רק יסתפק במה שיש לו והכל תלוי בחכמה כמו שכתוב (משלי י"ט, י"א) שכל אדם האריך אפו ועוד כי כעס בחיק כסילים ינוח (קהלת ז', ט') כי הצורה צריך שתדמה ליוצרה כמו שיוצר הכל ברא הטבע בעולם על ידי חכמה כן האדם יכול לברוא לו על ידי חכמה טבע חדשה, ומזה נבין איך בגשמיות יכולין להשיב נפש על ידי התורה כי ביטול וחולשת הנפש בא מחמת רפיון אחד מיסודות הנקראים טבע כנ"ל וכשמתקנים היסודות להיות כולם מתנהגים במשקל השווה בזה נתיישב הנפש על עמדו הראשון, וכבר אמרנו בראשית היינו בחכמה ברא אלקים היינו הטבע נברא בחכמה וחכמה היינו התורה כמו שכתוב (תהלים ק"ד, כ"ד) כולם בחכמה עשית, ולכך תיקון וחיווק הטבע הוא גם כן על ידי התורה שיש בתורה עניני רפואות גם כן כנ"ל והבן. ואחר שחנני ה' דעת ברחמיו וברוב חסדיו יש לקרב אל השכל האריך בחכמה השי"ת ברא הטבע, כי ידוע שדבר הנעלם שלא יצא עדיין לפועל נקרא כח שהוא עדיין בכח והדבר המתגלה נקרא פועל כמו יוצא מכח אל הפועל היינו מהנעלם אל הגלוי וידוע חכמה היא אותיות כ"ח מ"ה ואותיות מ"ה עם הנעלם מאותיות מ"ה הם מ"ם ה"א במילואו גימטריא אלקים לכן נברא בחכמה, אלקים היינו הטבע כי תיבת חכמה מורה על תיבת אלקים ולכן יכולים הצדיקים הדבקים בתורה ובחכמה לשנות כל הטבעים הן בגשמיות והן ברוחניות לטובה ולברכה והבן:

או יאמר זה ספר תולדות אדם.

כנ"ל ספר גימטריא שם הוא השכינה כידוע, וידוע דעיקר כל מגמתינו הוא לאוקמא שכינתא מעפרא ולהעלותה ומי שמקיים זו וכל מעשיו הם בכוונה זו להאיר להעלות השכינה אז השכינה גם כן מרים אותו ועולה למעלה למעלה אבל מי שגורם ח"ו במעשיו השפלת השכינה כביכול ח"ו אז השכינה גם כן משפלת אותו עד שאול תחתית, וזה יש לפרש שמרמוז בפסוק זה ספר היינו השכינה כביכול היא לפי תולדות האדם ומעשיו וכן להיפך תולדות אדם ומאורעותיו הם לפי השכינה

שנקראת שם שהוא גימטריא ספר והבן: או יאמר על דרך דאיתא (בראשית רבה י"ב, ב') בהבראם בה' בראם, ויש לפרש הפירוש בה' חומשי תורה ברא השי"ת העולם וידוע (זוהר ח"ב קס"א: וח"ג מ"ח:): דעיקר בריאת העולם היה בשביל האדם, וזה יש לפרש שמרומו בפסוק זה ספר היינו הה' חומשי תורה תולדות אדם היינו כנ"ל בה' ברא העולם והעיקר הוא האדם וקל להבין:

או יאמר זה ספר תולדות אדם.

דהנה הזוה"ק (ח"א רנ"ז:): מתרץ שני גמרות דסתרי אהדדי, איתא בגמרא (מועד קטן כ"ח.). בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא ואיתא בגמרא (שבת קנ"ו.) אין מזל לישראל, ומתרץ בני חיי ומזוני בכללות העולם וגם לישראל קודם שניתנה התורה להם היה הכל תלוי במזל אבל כשניתנה התורה לישראל אז אין מזל לישראל עד כאן, יעויין שם דבריו שעל ידי התורה יצאו ישראל מכח כוכבים ומזלות. ויש לפרש זה כי התורה היא החכמה והחכמה מאין תמצא היינו שיוצא ממקום הנקרא אין נמצא מי שידבק עצמו לתורה הוא יונק ממקום הנקרא אין ומשם יצאו כל המשכות והשפעות לישראל ושם נשתנו כל הדברים מדרך הטבע ומשם נעשו כל הנסים כמו קריעת ים סוף וכן מזונותיו של אדם כשהוא דבוק לחכמה הנקרא אין משתנה מזלו לטובה ולברכה וכן חיי כי (קהלת ז', י"ב) החכמה תחיה את בעליה וכן בני כי הני תלת במשקל אחד הם שכולם יש בהם הולדה על ידי המוחין כמו בנים וכן חיי הוא על ידי מוחין כנ"ל שהחכמה תחיה בעליה וכן מזוני גם כן הולדה על ידי המוח היינו על ידי שמחשב באיזה משא ומתן יעסוק וכיצד יעשה להרויח ובזה מוליד פירות ומרויח והכל יכול להשתנות על ידי התורה היוצא ממקום הנקרא אין ולכך אין מזל לישראל, וזה יש לומר גם כן כוונת חז"ל (בראשית רבה מ"ד, י"ב) אברם אינו מוליד אבל אברהם מוליד היינו כשניתוסף לו ה' שהוא בכח ה' חומשי תורה אז יצא חוץ למזלו ולמעלה מדרך הטבע כנ"ל, וזהו יש לומר גם כן פירוש הפסוק זה ספר היינו התורה כנ"ל היא תולדות אדם היינו על ידה נמשך הולדת האדם היינו בני חיי ומזוני אף שאלו תלויים במזל מכל מקום על ידי התורה שישראל דבוקים בה משתנה הולדתם ויהיה לו כל אלה אף שמצד המזל אינו מחויב שיהיה להם, משתנה על ידי דביקותם בתורה הנקרא אין כנ"ל והבן:

ספרה"ק מאור ושמש

ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור.

ראוי לשום לב בכל מקראות הללו שבמעשה בראשית שאצל בריאת האור נאמר ויהי אור ולא נאמר ויהי כן ובמעשה יום שני שהיא הבדלת המים נאמר ויהי כן, וכן במעשה יום שלישי אצל הקוות המים נאמר ויהי כן וכן אצל תדשא הארץ דשא. ובמעשה יום רביעי שהוא בריאת המאורות נאמר ויאמר אלקים יהי מאורות וגו' עד להאיר על הארץ ויהי כן. ואחר זה נאמר ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים וגו' ויש לדקדק בזה שהרי כבר נאמר ויהי כן שכבר נבראו המאורות ומה זה שנאמר אחר כך ויעש אלהים את שני המאורות. גם למה לא נאמר ויהי כן אחר גמר הענין של עשיית המאורות. ובמעשה יום חמישי גבי ישרצו המים וגו' לא נאמר ויהי כן. וכן אחר ויעש אלקים את התנינים הגדולים לא נאמר ויהי כן. ובמעשה יום ששי אצל בריאת האדם נאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו לא נאמר ויהי כן. רק אחר כך נאמר ויאמר אלקים הנה נתתי לכם וגו' עד לכם יהיה לאכלה נאמר ויהי כן. וכל זה צריך התבוננות וביאור: עוד יש לדקדק בדברי האגדה שמביא רש"י ז"ל על פסוק וירא אלקים את האור ויבדל ראה שאין העולם כדאי להשתמש בו והבדילו לצדיקים לעתיד לבא מנא ליה לרש"י, הלא אמרו חז"ל שכל מעשי בראשית נבראו ביום א' וגם המאורות פירש רש"י שנבראו ביום א' רק שנתלו ברקיע ביום ד'. אם כן מנין שזה האור שנברא ביום א' אור אחר הוא ונגנו שמא הוא אותן המאורות שנתלו ברקיע ביום רביעי:

ויראה כי הנה השי"ת ברא כל העולמות לכבודו שיעבדוהו זרע ישראל עם קרובו. אמנם למען יהיה בחירה ורצון ברא השם ית"ש העולמות מוטבעים כל אחד על טבעם שאין אחד משנה את טבעו ואין השמש עולה במערב לעולם. וכן כל הטבעים אינם משנים את תפקידם. שאם היו משנים טבעם לפעמים לא היה מקום לטעות. והיו כל בני אדם רואין שאין הבירה מתנהגת בלא מנהיג ולא היה בחירה ורצון. לכן ברא השי"ת הכל על דרך הטבע למען יהיה מקום לטעות בכדי שיהיה בחירה ורצון. אמנם אף על פי כן נתן השי"ת לאדם מקום להתבונן בו שגם הטבע יש לה מנהיג ובידו לשנותה לאשר יחפוץ. ואחד מהבחינות בזה הוא אור הראשון של ששת ימי בראשית שאמרו חז"ל שאדם צופה בו מסוף עולם ועד סופו וכשראה השם ית"ש שאין העולם כדאי להשתמש בו הבדילו וגנו לצדיקים לעתיד לבא. ואמרו צדיקי הדור שהאור נגנו בהתורה והצדיקים המזככים את עצמם ולומדין התורה לשמה. הם מוצאין אור הזה. ועל ידי זה הם יודעין העתידות שיהיה אחר כך. וזהו שנגנו לצדיקים לעתיד לבא. פירש שיהיו יודעין על ידי זה העתיד לבא. ודבר זה לא נשאר על דרך הטבע. כי אדם אחד רואה על ידי אור זה ושאר אנשים אינם רואים. ואם היה הדבר נשאר בטבעו היו הכל שווין בו. כאשר עינינו רואים שהארץ הוטבעה בטבע שתהיה מוציאה דשאים על ידי מאמר השם תדשא הארץ ועדיין הדבר מתנהג כן. שבכל מקום שיקובץ מעט עפר אפילו בכלי היא מוציאה דשאים. ובשאר נבראים נמצאים אשר לא נשארו בטבעם שנבראו כגון מים בתחלת

הבריאה הוציאו דגים ושרץ המים על ידי מאמרו ית"ש ישרצו המים ואף על פי כן לא נשאר זה שיהיה דבר זה מתמיד בטבעו לעולם. שבאם היה דבר זה נשאר על הטבע היה מחויב שבאם ישים האדם מים בכלי ראוי שיתהוו בתוכם דגים כדרך שהארץ מוציאה דשאים לעולם. גם אנו רואים הרבה יאורים קטנים שיש בהם דגים מרובים והרבה נהרות גדולות שאין בהם. וטעם הענין הוא שיהיה האדם מכיר על ידי זה השגחה פרטית של הבורא ית"ש. וכאשר השם ית"ש חפץ במעשי האדם החפץ במצות הוא מזמין לפניו שיתהוו דגים בהנהר ושיובלו אליו לכבוד שבת:

ובזה נבוא אל הביאור על נכון בעזרת השם שכל דבר שנשאר על טבעו ובקיומו נאמר בו ויהי כן שהוא לשון הויה וקיום. על כן ביום א' אצל בריאת האור לא נאמר ויהי כן כי לא נשאר בטבעו כמו שאמרנו כי אחד מביט בו כאשר היה בתחלת הבריאה ושאר אנשים אינם משיגים אותו. אכן הבדלת המים ומקוות המים וכן מה שהארץ מוציאה דשאים נשאר לעולם על כן נאמר בהם ויהי כן. וגם גבי מאורות נאמר ויהי כן שזה נשאר בטבעו שהחמה לעולם זורחת במזרח ואינה משנה לעולם מאשר נבראה. אמנם אחר כך נאמר ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים שרומזים על החמה והלבנה העליונים כנודע והם אינם מתנהגים על פי הטבע לכן לא נאמר בהם ויהי כן כי על ידי מעשי בני אדם ורוב השתדלותם במצות ומעשים טובים הם מתעלים כנודע. וכן בהשרצת נפש חיה במים לא נאמר ויהי כן כמו שאמרנו שלא נשאר בטבעו. וגם בבריאת התנינים לא נאמר ויהי כן כי לא נשארו שניהם בקיומם כמאמר חז"ל שמלח הקב"ה את הנקבה לצדיקים לעתיד לבא. ובבריאת אדם שנאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו לא נאמר ויהי כן כי האדם גם כן לא נשאר על טבעו שהדבר מסור ביד האדם להרע או להיטיב שאם יזכך את חומריו ומקדש את עצמו על ידי התורה והמצות יהיה בצלם ובדמות. ואם לא יוכשר במעשיו ח"ו אזי מותר האדם מן הבהמה אין. מה שאין כן אצל הנה נתתי לכם את כל עשב נאמר ויהי כן מפני שדבר זה מוטבע לעולם שאי אפשר לאדם שיתקיים בלי אכילה. ומזה מצאו חז"ל בעלי האגדה להוכיח שנגזו אור הראשון מחמת שלא נאמר בו ויהי כן. ומתורץ הכל היטב בעזרת השם:

ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים. ויעש אלקים את הרקיע וגו'. ויאמר אלקים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה.

ראוי לשום לב מפני מה המים אינם בחשבון הנבראים שלא נאמר בהם לא לשון בריאה או יצירה או עשיה. ונראה בזה דהנה עיקר הבריאה היתה כדי שידעו הכל מאלקותו ית"ש ויכירו כח מלכותו. והנה באורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא, ותורה דאצילות אין בה השגה ועליה נאמר ואהיה אצלו אמון וגו' שהיתה אלפים שנה קודם שנברא העולם. ותורה דבריאה גם היא נקראת פנימיות התורה ותורה דיצירה הוא עולם המלאכים והיא גם כן גבוה. ובעולם העשיה היא פשטות התורה לכן ניתן לנו פשטות התורה והפנימיות היא מכוסה ממנו, שאם לא היה מכוסה ממנו פנימיות התורה היינו פוגמים ח"ו בפנימיות כדורות הראשונים שהיו יודעים

פנימיות התורה והיו פוגמים הרבה לכן לא ניתן לנו רק פשטות התורה. ועל ידי שנלמוד פשטות התורה ונפלפל בה ונשמור אותה נזכה להשיג הפנימיות:

הנה עיקר עבודת ה' היא להשיג אלקותו ית"ש ולהדבק באין סוף ב"ה וזאת היא גבוה מעל גבוה ולאו כל אדם זוכה לזה, ובאיזה דרך ישכון האור לבא להשגה זאת לזה תקנו לנו חז"ל שיקרא אדם קריאת שמע שחרית וערבית שיקרא שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד על כוונה זו שימליך להקב"ה למעלה ולמטה וד' רוחות העולם. וכשיאמר פסוק זה בבוקר ובערב בכוונה זו ובהשתוקקות גדול עד כלות הנפש אליו ית"ש יוכל להיות דבוק בו ית"ש כל היום וכל הלילה. אך מי שעדיין לא תיקן מדותיו כראוי ולא שבר תאוות הגשמיות לא יוכל לקרוא פסוק זה ולומר אחד על כוונה זו ברור וצלול, כי מחשבות זרות עדיין שולטין בו ומבלבלין אותו וכפי מה שמזדכך עצמו כן הוא ממליך אותו ית"ש בשעת אמירת שמע ישראל. ועצה היעוצה לזה שיוכל לומר אחד שלא יבלבלו אותו המחשבות זרות כל כך, הוא, שילמוד הרבה קודם התפלה משניות גמרא זוהר על כוונה זו שעל ידי לימודו יוכל לומר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד כדת וכנכון ואם ילמוד על כוונה זו בודאי יזכה להמליך להקב"ה על כל העולמות עליונים ותחתונים. ולזה צריך זריזות גדול שילמוד הרבה ולא יעבור ח"ו זמן התפלה. וידוע שהתורה נקראת מים. ומאלה הדברים נבוא לבאר הכתובים ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים, פירוש שהתורה נקראת מים ולכן אינה בחשבון הבריאה כי התורה קדמה אלפים שנה לעולם, רק זאת היתה אמירה צורך גבוה יהי רקיע בתוך המים רצה לומר שיהיה ווילון פרוס בין פנימיות התורה לפשטות התורה פירוש שפנימיות התורה תהיה מכוסה שלא ידע כל אחד מפנימיות התורה כדי שלא יפגמו ח"ו כדורות הראשונים. ויעש אלהים את הרקיע רצה לומר על ידי מאמרו של מלך יתכסה פנימיות התורה. וראתה חכמתו ית"ש ליתן עצה אל האדם אשר ירצה לזכות אל פנימיות התורה על זה כתיב ויאמר אלקים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד רצה לומר שילמוד פשטות התורה שהיא תחת השמים רצה לומר עולם העשיה ובכוונה עצומה ועל ידי זה יבוא למדריגה שיוכל לקבל עליו עול מלכות שמים ולהמליך את הקב"ה בשמים ובארץ ובארבע רוחות העולם בשעת קריאת שמע בתיבת אחד ועל ידי זה יזכה לפנימיות התורה. ואמר עוד הכתוב ותראה היבשה רצה לומר על ידי אמירת אחד יוכל כל אדם להבין בעצמו אם הוא יבש חלילה או יש בו לחלוחית קדושה כי כפי הזדככותו כן יזכה לקבל על עצמו עול מלכות שמים בשעת קריאת שמע והבן.

אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלקים וגו'.

יראה ליתן טעם על ה' זעירא של בהבראם, גם על כפל השמות ה' אלהים, כי הנה ידוע מאמר חז"ל על פסוק כי ביה ה' צור עולמים שהעולם הבא נברא ביו"ד ועולם הזה נברא בה'. וכן דרשו חז"ל בהבראם בה' בראם. ויראה שעל כן הה' היא קטנה שיראה האדם להקטין אצלו עניני העולם הזה והתענוגים. ואולי מרמז על זה גם הזוהר הקדוש בהבראם באברהם, כי כמו שאברהם מאס בתענוגי עולם הזה ושם

לבו וחפצו רק להודיע אלקותו לכל באי עולם ולפרסם כי הוא לבדו ברא כל העולמות כמו כן יתנהגו כל באי עולם. ואולי לזה מרמז מלת אלה תולדות שכל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים. רצה לומר שפוסל כל עניני עולם הזה שנבראו בששת ימי בראשית שלא לרדוף אחר התענוגים והבלי העולם רק להקטין הכל בעיניו כאשר הה' של בהבראם היא קטנה שבה נברא עולם הזה ועל כן באו כפל השמות ה' אלקים. רצה לומר מי שמתנהג כן ומקטין בעיניו עניני עולם הזה ורק בתורת ה' חפצו מהפך בזכותו מדת הדין למדת הרחמים וזה מרומז ביום עשות ה' אלקים רצה לומר שמשם אלקים שהוא מרומז לדין עושה שם הוי"ה שהוא שם החסד והרחמים על הכנסת ישראל אמן:

ויצו ה' אלקים וגו' ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל וגו' ויאמר הנחש וגו' כי יודע אלקים וגו' והייתם כאלקים יודעי טוב ורע וגו' ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם וגו' ואירא כי ערום אנכי וגו'.

יש לומר בזה דרך אסמכתא כי הנה האדם הבא לעבוד ה' צריך להזהר לבל יסתכל בחסרון חברו כלל ולא יחזיק עצמו לחכם להיות מבין על חברו ועל דרכו כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב. גם האדם המסתכל בחסרון חברו הוא מחמת גאותו שמחזיק עצמו לערך מה כי אם היה נכנע ומכיר חסרונו ועיוותו יחזיק לחברו טוב ממנו ולא יסתכל בחסרונו כלל רק מחמת שהוא בגדלות בעיני עצמו לכן לא ישרה בעיניו דברי ודרכי חברו. וזה היה מעלת יעקב אבינו ע"ה שהיה איש תם שלא היה מחזיק עצמו לחכם להבחין בדרכי חברו. ויש לסמוך זאת על מאמר הכתוב ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו מחמת שעל ידי זה יכנס בך היצר הרע וגאות וימלא לבך להבחין בדרכי חברך האם טוב אם רע מחמת שתחזיק עצמך לחכם. וזה היה פתוי הנחש והייתם כאלקים יודעי טוב ורע שעל ידי אכילת העץ תתחכם שתדע להבחין דרכי זולתך אם טוב אם רע ותשיג השגה שאינך משיג עתה. וזהו וידעו כי ערומים הם לשון והנחש היה ערום כי על ידי אכילתו מהעץ נכנס בו היצר הרע וגאווה אשר על ידי כן החזיקו עצמם לערומים וחכמים גדולים בעיני עצמם וזה גם כן מאמר אדם ואירא כי עירום אנכי שאני מתירא מחמת שאני רואה עצמי שלבי מתנשא בי לאמר שאני ערום וחכם ובאתי לידי גאווה ונתירא מאד מזה וק"ל:

